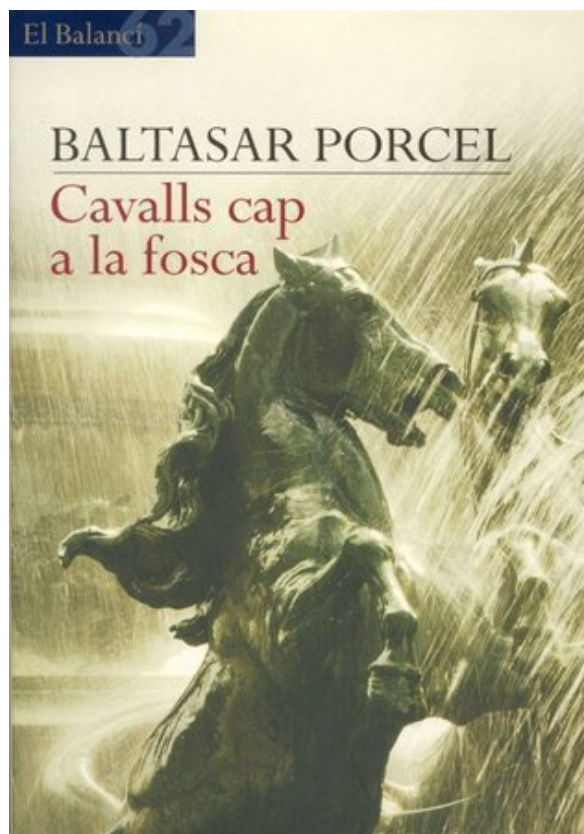

CLUB DE LECTURA

Curs 2025-2026

BALTASAR PORCEL CAVALLS CAP A LA FOSCA

Tertúlia: dilluns, 16 de març a les 18.30 h.

L'AUTOR:

Baltasar Porcel i Pujol va néixer el 14 de març de 1937 a la població d'Andratx, a la serra de Tramuntana mallorquina i va morir l'1 de juliol de 2009 a l'Hospital Clínic de Barcelona, a conseqüència d'un tumor cerebral del qual havia estat operat tres anys abans. Les seves despulles foren traslladades a Mallorca on rebé l'homenatge de les autoritats mallorquines i fou sepultat a la seva vila natal d'Andratx.

Fill d'una humil família de poble, des de molt aviat va sentir una passió literària imparable, que el va dur a escriure contes, novel·les i obres de teatre que van cridar l'atenció d'escriptors consagrats i poderosos com l'escriptor i psiquiatre mallorquí Llorenç Villalonga i Pons i Camilo José Cela amb qui va col·laborar durant anys formant part de l'equip de redacció a la revista de literatura *Papeles de son Armadans*. Durant aquest període s'enamorà d'una dona casada, onze anys més gran que ell –la també escriptora Concha Alós–, i hi va establir una encesa relació.

Va arribar a Barcelona el 1960 amb 23 anys, inexpert i desorientat, sense intenció de romandre-hi i es va adreçar a la casa de Joan Triadú. El crític i pedagog el va acollir a casa seva i va trucar l'empresari Ermengol Passola, el qual li va proporcionar feina als Mobles Maldà. Passola i Triadú el van introduir en l'àmbit del catalanisme cultural i en poc temps es va guanyar l'admiració i la confiança de figures tan dispars com Josep Pla, José Manuel Lara i Jordi Pujol.

Es va fer un nom com a periodista entrevistant grans tòtems de la cultura catalana per a Serra d'Or, fent perfils de figures rellevants del món cultural i sociopolític d'àmbit estatal per a Destino i escrivint articles i reportatges per a La Vanguardia.

Com a narrador Porcel es va iniciar els anys 60 i 70 amb *Solnegre*, *La lluna i el Cala Llamp*, *Els argonautes*, *Difunts sota els ametllers en flor* i ***Cavalls cap a la fosca***. Són obres que configuren el cicle mític d'Andratx, l'univers màgic, poètic i alhora realista del món rural i mariner balear. La recreació mítica i aventurera d'un món marcat pel fatalisme, per una naturalesa omnipresent i cohesionat per uns llaços familiars sempre determinants, inspirats en la Mallorca de la postguerra.

Posteriorment Porcel no va abandonar l'univers íntim mallorquí, a *Les primaveres i les tardors* i a *El cor del senglar*, però a partir de la dècada de 1980 la seva narrativa va esdevenir més polifacètica amb temes més cosmopolites. *El divorci de Berta Barca*, *Les pomes d'or*, *Els dies immortals*, *Lola i els peixos morts*, *Ulisses a alta mar*, *Olympia a mitjanit* i el recull de contes *Reivindicació de la vídua Txing* són obres que van reflectir aquells nous interessos, centrades en temes actuals, amb apunts costumistes i un llenguatge contundent i vigorós. El 2009, a títol pòstum, es va publicar un capítol de la novel·la inacabada *Els gegants*.

Com a reconeixement a la seva obra, traduïda a molts idiomes, Porcel va rebre els premis més importants de la literatura catalana com el Ciutat de Palma, el Crítica Serra d'Or, el Josep Pla, el Prudenci Bertrana, el Sant Jordi, el Joan Crexells o el Ramon Llull. L'any 2007, li van atorgar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

En l'àmbit sociopolític, Porcel va fundar i dirigir l'Institut Català de la Mediterrània l'any 1989 (des del 2002 Institut Europeu de la Mediterrània), un projecte de contribució a l'estudi i la difusió de les realitats de l'àrea. També va ser president del Premi Internacional Catalunya, atorgat per la Generalitat a les persones que han contribuït a desenvolupar els valors culturals, científics i humans arreu del món.

L'OBRA:

Publicada l'any 1975. Va ser guardonada amb el premi Prudenci Bertrana, el Premi Nacional de la crítica literària (1976), premi Crítica Serra d'Or (1976) i premi Internazionale Mediterraneo (1977).

Porcel amb aquesta obra consolida el mite d'Andratx com a món tancat. La narració es planteja en dos temps, un de present al llarg d'una tarda de tardor que fa possible la lectura del llibre de Joaquim Santaló *Contribució a les relacions de l'Orde de la Mercè...*, que s'acaba a les vuit del vespre, mitja hora abans que el narrador hagi de comparèixer a la cita amb una noia, Zaira, d'esplèndida joventut.

Durant aquestes hores, la lectura del llibre activa la imaginació i el somni del narrador, que, a través d'una sèrie de fugues, evoca de manera fragmentada i cronològicament discontinua, el seu llinatge, el dels Vadell, des dels orígens familiars andritxols documentats al final del segle XVII fins al passat recent. El narrador, darrer rebrot de la dinastia mallorquina dels Vadell, va lligant a través dels segles avantpassats i fets truculents, papers trobats i misteris històrics. La narració és un relat de relats encadenats o encastats que inclou una gran diversitat de punts de vista narratius i que es van encadenant en una estructura barroca, amb una gran riquesa i varietat d'imatges olfactives, visuals o tàctils, que en la majoria dels casos poden comunicar nàusea, por, violència... però també exuberància i sensualitat

Tots dos temps convergeixen en el present obert cap al futur de la relació que el protagonista inicia, il·lusionat, amb Zaira. Els fets es contrapunten amb informacions tretes de llibres, amb rondalles, amb documents reals, trobats a casa o buscats en arxius i jutjats, o inventats, amb fragments d'històries i llegendes. La indagació del passat parteix de la possible usurpació pel proscrit Jaume de Vadell de la propietat i la noblesa del llinatge d'Escolàstic de Son Capovara, capità de la nau on el primer fou condemnat a galeres.

El passat, en efecte, és vist com un fons tèrbol de violència. Un bon exemple d'això és la mateixa fundació de l'estirp, bastarda tota ella, i filla del crim i l'engany. O la història encoberta que apareix al voltant del papa cismàtic d'Avinyó i Benet XIII, el qual tindria uns successors, autèntics papes a l'ombra.

Aquest passat tortura amb els seus misteris el narrador, el qual guarda en un desordre caòtic tot de detalls, documents i fets en la seva ment. El seu penó mostra tres cavalls daurats sobre un camp negre que donen, simbòlicament, títol a la novel·la. La història acaba esdevenint un passeig de vertigen del segle XVII al XX, és el trot desaforat d'aquests cavalls de l'ensenyà familiar que avancen ineludiblement cap a la fosca, la destrucció i la mort.

Estilitzats, poètics, grotescos, cruels, etc., els personatges interessen sobretot pels seus gestos i paraules i la natura hi és descrita transmetent una sensació d'estiu extrem, amb un sol que fa perdre el domini de la pròpia voluntat. Les històries troben el seu correlat perfecte en la concepció de la natura com a mal sempre a l'aguait, el misteri del caos salvatge que domina el món, sempre amenaçant, al darrere de cada cosa. Igual que la violència i la traïció són al darrere de la història.

Les citacions de Faulkner, Verne, Neruda, Joyce i Alcover, que encapçalen la novel·la, són l'indici d'algunes influències d'aquest període i ajuden a entendre'n el sentit.

[illegible]